

ARVOSTELLUT KIRJAT

59 Iina Koskinen, Maria Ruuska, Tanja Suni: *Tutkimuksesta toimintaan – Tieteentekijän opas viestintään ja vaikuttamiseen*. Art House 2018. ● Markus Hotakainen

61 Carolin Emcke: *Vihaa vastaan*. Vastapaino 2017. ● Johanna Vuorelma

62 Sari Savikko: *Suomenhevonen. Isänmaata rakentamassa ja puolustamassa*. Amanita 2017. ● Pauliina Raento

63 Glen Wright: *Academia Obscura – The hidden silly side of higher education*. Unbound 2018. ● Markus Mykkänen

64 Lassi Saressalo: *Kertomus Kevosta. Turun yliopiston Lapin tutkimuslaitos Kevon vuosikymmenet*. Turun yliopisto 2017. ● Pertti Koskimies

66 Risto Heiskala ja Akse-
li Virtanen (toim.): *Talous ja yhteiskuntateoria III: Kohti uutta poliittista taloutta*. Gaudeamus 2018. ● Keijo Rahkonen

68 Seppo Hentilä: *Pitkät varjot. Muistamisen historia ja politiikka*. Siltala 2018. ● Aki Alan-
ko

70 Minna Maijala: *Kultakauden maanalainen vastarinta. Sortokauden taisto isänmaan ja sananvapauden puolesta*. Otava 2017. ● H. K. Riikonen

Tutkija tutkii, viestii ja vaikuttaa

Iina Koskinen, Maria Ruuska, Tanja Suni: *Tutkimuksesta toimintaan – Tieteentekijän opas viestintään ja vaikuttamiseen*. Art House 2018.

Tieteelliset tulokset kiinnostavat ihmisiä yhä enemmän, koska tie-
de ja tutkimus ovat nyky-yhteis-
kunnan kivijalkoja. Niinpä myös
yleismedia uutisoi tieteen tulok-
sista yhä ahkerammin, mutta ei lä-
heskään aina ihan virheettömästi.
Kenen kontolla tiedeviestinnän pi-
täisi olla, jotta se olisi mahdollisim-
man luotettavaa?

Koskisen (Demos Helsinki),
Ruuskan (Kaskas Media) ja Sunin
(Helsingin yliopisto) mukaan tie-
deviestintä on tutkijoiden tehtävä,
erityisesti aloilla, joilla tieteellisen
tutkimuksen avulla pyritään muut-
tamaan yhteiskuntaa. Kyse ei siis
ole pelkästään viestinnästä, vaan
kuten kirjan alaotsikkokin toteaa,
myös vaikuttamisesta.

Vaikka kirjassa puhutaan sekä
perus- että soveltavammasta tutki-
muksesta, painopiste on vahvasti
tieteellisessä tutkimuksessa, jolla
on potentiaalia muuttaa yhteis-
kuntaa. Siinä valossa on ymmär-
rettävää, että käytännön neuvot
ja ohjeet keskittyvät pitkälti tutki-
mushankkeisiin, joissa yhteiskehit-
tämisen, erilaisten sidosryhmien ja

huolella laadittujen vuorovaikutus-
suunnitelmien merkitys on suuri.

Eikä syyttä. Tutkimustiedon
käyttö poliittisessa päätöksen-
teossa on kirjan tekijöiden ja hei-
dän haastattelemiensa asian-
tuntijoiden mukaan vähäistä,
satunnaista ja esimerkiksi lain-
säädäntötyön kannalta usein lii-
an myöhäistä. Vaikka tutkijoita ar-
vostetaan asiantuntijoina, heitä
kuullaan – jos kuullaan – yleensä
vasta siinä vaiheessa, kun varsi-
nainen valmistelutyö on jo tehty.

Tutkijoille säilyttävää ”ulkotutki-
muksellista” työtä tuntuu kuitenkin
olevan niin paljon, että tekijöiden
vakuutteluista huolimatta varsinais-
elle tutkimukselle on vaikea us-
koa löytyvän kunnolla aikaa ja re-
sursseja. Huolellinen suunnittelu
varmasti auttaa asiaa, mutta kun
monet yhteiskunnalliseen vaikut-
tavuuteen liittyvät tekemiset eivät
tuota yksittäiselle tutkijalle aka-
teemiselta kannalta juuri mitään,
voi kirjan antama kuva työtaakas-
ta sidosryhmäohjauksryhmineen,
yhteiskehittämistyöpajoineen ja
päättökentätyökaluineen olla
uuvuttava.

Mikäli tekijöiden sanaan on
luottaminen, tunnelin päässä nä-
kyy kuitenkin valoa: ”Uskomme,
että on vain ajan kysymys, mil-
loin tutkijan työtä aletaan arvottaa
muutenkin kuin julkaisujen mää-
rää, tasoa ja siteerauksia katso-
malla.”

Tätä odotellessa en pidättele
hengitystä. Esimerkiksi yliopisto-
jen ja korkeakoulujen antamasta
tiedeviestintäkoulutuksesta on il-
man muuta hyötyä, mutta on aika
utopistista todeta sen antavan val-
miuksia tilanteeseen, jossa yleis-
tajuinen tiedestä kertominen olisi
akateeminen ansio.

Toisaalta tutkijoiden tuskastu-
misen mediaan ymmärtää. Vähin-
tään samaa tahtia tiedeuutisoinnin
lisääntymisen kanssa ovat yleisty-
neet uutiset, joissa asiat ovat mi-
ten sattuu, vähän sinne päin tai ei-
vät välttämättä sinne päinkään.

Tekijöiltä on silti melko suur-
piirteistä puhua ”mediasta” yhte-
nä isona monoliittina, kun osa toi-

mittajista – tiedejournalistit – on kuitenkin hyvin perillä asioista. He osaavat ilmaista asiat yleistajuisesti, ja mikä tärkeintä, he tietävät, mistä puhuvat ja kirjoittavat. He myös turhautuvat yleismedian huolimattomaan höttöön siinä missä tutkijatkin.

Tutkijoita kannustetaan olemaan aloitteellisia ja ehdottamaan juttuaiheita median edustajille. Neuvo on hyvä ja kirjassa annettuja käytännön vinkkejä noudattamalla on jopa todennäköistä, että viestinsä saa läpi. Mutta: "... jos tutkija jää odottelemaan, että toimittaja itse löytää uuden tutkimustiedon äärelle, tutkija saa todennäköisesti petettyä."

Kirjassa tuntuu unohtuvan, että osa toimittajista – tiedejournalistit – seuraa jatkuvasti tieteellisiä julkaisuja, yliopistojen ja tutkimuslaitosten tiedotteita sekä tuoreimmista tuloksista kertovia uutislistauksia. Se on keskeinen osa tiedetoimittajan työtä, ei mitään sattumanvaraista puuhastelua, jota harrastetaan tai sitten ei.

Netissä on myös useita ulkomaisia sivustoja, joilta löytyy kootusti tietyn alueen tai alan insti-tuuttien tiedotusmateriaalia. Samanlaista palvelua, joka helpottaisi erityisesti yleistoimittajien työtä, on viritelty Suomessa, mutta akateemisen maailman alustava kiinnostus ei ole riittänyt sellaisen toteuttamiseen.

Kirjan mukaan "yhä useammin tiedepohjaiset jutut kirjoitetaan yleistoimittajien näppäimistöillä, ja erikoistoimittajat ovat yhä harvemmassa". Totta, mutta kirjaa lukiessa saa vaikutelman, että heitä ei ole enää ollenkaan.

Tekijöiden antamat ohjeet, neuvot ja vinkit ovat pääosin hyvin konkreettisia, mutta toisinaan keskeiset kysymykset jäävät vaille vastausta. Esimerkiksi ydinviestin muotoilu helpottavissa apukysymyksissä – kun tutkimushankkeena on työn murroksen vaikutus yhteiskunnan osaamistarpeisiin – kohdassa "hyöty" on kaksi kysymystä: Miten hanke rat-

kaisee ongelman? Miten hanke onnistuessaan muuttaa yhteiskuntaa?

Vastauksiksi esitetään: "Suomalaisen työllisyysaste nousee ja kilpailukyky paranee. Ihmiset viihtyvät töissä paremmin ja pidempään."

Kumpikaan niistä ei kuitenkaan vastaa ensimmäiseen, hankkeen kannalta keskeiseen kysymykseen. Lopputulokseen on vaikea päästä, jos ei ensin löydetä ratkaisua käsillä olevaan ongelmaan.

Kirjassa viitataan moneen otteeseen Suomen Akatemian koordinoiman Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaan Oma linja -hankkeeseen, jonka tavoitteena on syrjäytymisen ehkäiseminen ja nuorten kouluttautumisen helpottaminen. Hankkeen viestintä ja vuorovaikutus on toteutettu ilmeisen esimerkillisesti, sekä tehokkaasti että tuloksellisesti.

Tekijöiden korostamalta ajatukselta, että tutkijat itse olisivat parhaita tiedeviestijöitä, vie hieman pohjaa se kertomatta jäävä seikka, että Oma linja -hankkeen viestintä on ulkoistettu. Siitä vastaa yhteen projektin sidosryhmään kuuluva konsultti, ei kukaan hankkeen tutkijoista.

Laajemmissa projekteissa tällainen strategia on epäilemättä mielekäs, mutta sen olisi voinut kirjan sivuilla lausua ääneenkin. Nyt saa sellaisen mielikuvan, että tutkijoiden pitäisi kaiken muun (tutkimus)työn ohella ja omin voimin hoidella myös "viestintä ja vuorovaikutus".

Muutenkin tiedeviestinnästä annetaan melko ruusuinen kuva. Se on mukamas helppoa ja yksinkertaista, ja jos sitä ei ennestään hallitse, sen kyllä pystyy ottamaan haltuun nopeasti.

...kokemuksesta voimme todeta, että tutkijat oppivat tuottamaan yleistajuisia tekstiä nopeasti. Vetävä otsikointi, terävän kärjen muodostus ja havainnollistava kielenkäyttö eivät ole rakettitiedettä vaan taitoja, jotka voi oppia helposti.

Omasta kokemuksestani voin

sanoa, että kaiken tuon omaksuminen ei ole ihan yksinkertaista. Jonkin tietyn tutkimusalan asiantuntijuus ei vielä tee asiantuntijaksi jollain tyystin toisella alalla – viestinnässä – vaan se vaatii vuosien työn ja ennen kaikkea laajan kokemuksen hankkimista. Sellaiseen on nykyisessä tutkimusmaailmassa hyvin niukasti aikaa eikä kannusteita ole lainkaan.

Kirjan loppupuoli keskittyy pitkälti alaotsikon jälkimmäiseen osaan eli vaikuttamiseen sekä politiikan, julkisen keskustelun että esimerkiksi yritys yhteistyön kautta. Tieteen tuloksia pyritään kaupallistamaan entistä ahkerammin, mutta kaikkeen tutkimukseen se ei sovellu. Siksi loppuluvuissa mennäänkin yhä kauemmas perustutkimuksesta ja liikutaan tieteenaloilla ja -tuloksissa, joista on hyötyä myös yrity maailman edustajille.

Puutteistaan ja paikoin yksipuolisista painotuksistaan huolimatta jokaisen tiedeviestinnästä kiinnostuneen tutkijan ja myös toimittajan kannattaa lukea kirja, vaikka ei kokisikaan tekevänsä yhteiskuntaan vaikuttavaa tutkimusta tai kirjoittavansa tiedeaiheista kuin satunnaisesti.

Tietokirjaa arvioitaessa ulkoasua ei kovin usein tule noteeranneeksi erikseen, mutta nyt siihen on pakko kiinnittää huomiota. Kannen vaaleanpunainen sävy – liekö virallisesti fuksia – vielä menettelee, mutta sisäsivujen kirkuva neonpinkki ja etenkin lukujen alkulehdet negateksteineen saavat silmät särkemään.

MARKUS HOTAKAINEN

Kirjoittaja on tiedetoimittaja ja tietokirjailija.